משניות מבוארות | מסכת פאה פרק ו

ה) בעל הבית המחליף תבואתו עם **מה שקלקחו העניים** ונותן להם משלו, **שקבלו את השדה בארישות, זה נותן לזה חלקו מעשר עני, וזה שקבלו את השדה בארישות, המקבל שקבל את השדה לקצור, אסור בלקט שכחה ופאה ומעשר עני** מחלק שלו כדלעיל, **אמר רבי יהודה,** לא בא רבי יהודה להלכה אלא לתנא קמא אלא לפרש, **אימתי** הוא המקבל אסור במתנות עניים, **אם אמר לו** בעל הבית **שליש** או **חלק אחר מה שאתה קוצר** דברי הוא **שלך,** דברי במחבר לא היה לו שום חלק, **לכן מתר בלקט ובשכחה ובפאה.** דחיוהו במחבר **ואסור במעשר עני** כיון שחיוהו בתלתא, ודברי היא שלו: **ו) המוכר את שדהו** בתבואתה, לפני הקציר **המוכר מתר** במתנות כשהוא עני, דאין לו בזה כלום, לא קרקע ולא פרות **והלוקח** כשהוא עני, **אסור,** ובלוקח רק פרות, שניהם אסורים דכתיב (ויקרא י"ט) "לא תכלה פאת שדך" כשהשדה שלך תשאיר פאה, וכתיב (שם) "ולקט קציר׳ך" כשתבואת הקצייר שלו, אסור לקחת הלקט, **לא ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקט בנו** של פועל אחריו, ול"ל לכן מתר בנו לא שלחן אביו, דאפילו אין הבן קמוך על שלחן אביו, דאפילו בהתנה על אדם בעלמא, ריב"ל אורתא דמלתא נקט (תפא"ר) דעל ידי זה נכנה לו משכרו ומנצא פורע חובו משל עניים, **מי שאינו מניח את העניים ללקוט, או שהוא מניח את אחד ואחד לא, או שהוא מסיע את אחד מזה, הרי זה גוזל את העניים. על זה נאמר** (משלי כ"ב כ"ח) **אל תסג גבול עולים.** ממצרים שהתורה, נתנה ליוצאי מצרים. יש מנסיכים שבלשון קבוד קורא ליורדים מנסיכים עולין, כדרך שקורים לעיר סגי נהור: **ז) המעמר** של תבואה **ששכחוהו פועלים** בשעה שלקחו את העמרים, **ולא שכחו בעל הבית** שעמד אז בשדה דגרמו עליהן, אבל אם בעל הבית לא היה שם הרי זה שכחה דכתיב (דברים כ"ד י"ט) "קציר׳ך ושכחת", שגם הבעלים ישכחו, וכן להפך, **שכחו בעל הבית** ולא **ששכחוהו פועלים** דכתיב (שם) "כי תקצר ושכחת", משמע דבקוצר נמי תליא מילתא, וכן אם **עמדו עניים בפניו** כדי שישכח, **או שחפזוהו** העניים **בקש** ופי' בירושלמי בזוכר הקש, **הרי זה אינו שכחה,** לפי שהעניים גרמו לו: **ח) המעמר** מקבץ עמרים לערמות **לכונבות,** לעשותן בדגמת כובע שבראש שעושין בו לכונבות, לפני הדישה ואחר כך לוקחין אותה למקום הדישה וכן **ולכמאסות,** אינם גבוהים כמו כונבעות, **כגון סוף שורה, שלפניו אינו שכחה,** מלשון (ב"ב ל"ד) "הלא הוא כמוס עמדי", וכן **לחרדה,** כמין חדרה שהיא עגולה, **ולעמרים** קטנים אחר כך מאסיפים לעמרים גדולים, **אין לו שכחה,** דכתיב (כ"ד י"ט) "קציר׳ך ושכחת עמר", מה קציר שאין אחריו קצירה אחרת, אף עמור שאין עמור אחרי, ואלו מעמרין אותן במקום אחר ואם כן, המעמר **ממנו ולגרן יש לו שכחה, דזה נקרא עמור אצלו, המעמר לגדיש לערמה** גדולה **יש לו שכחה** ואם נמלך ולקח מהגדיש **ולגרן, אין לו שכחה.** זה הכלל, **כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכתו, יש לו שכחה.** ואם כן, **ממנו ולגרן, שנמלך עליהן לקחתן לגרן, אין לו שכחה המעמר למקום שאינו גמר מלאכתו** ולא קרינן ביה שכחה, **אין לו שכחה,** ואם כן, **ממנו ולגרן, יש לו שכחה.** זה דזוקא בעמרין, אבל בקמה אין צריך מגמר מלאכה:

פרק ו א) בית שמאי אומרים, הבכר כמו **הבקר לעניים, ויסור מן המעשרות דכתיב הבקר,** (ויקרא י"ט י') "תעזב" שיש לך עוד עזיבה לעניים שהוא פטור והיינו הבקר לעניים **ובית הלל אומרים, אינו הבכר** אם הבקיר לעניים לבד לענין פטור מן המעשרות, **עד שיבקר אף לעשירים בשמחה,** דהוי לעניים ולעשירים, לגלגה (שמות כ"ג י"א) מנוקשותיה תחרה, דיש עוד נטישה שבעיבית דהוי בין לעניים ובין לעשירים, דהיינו הבקר. **הבקיר לבד על שמרי השדה של בקר, ואחד עשה של ארבעת קבין ושכחו** את העמר של ארבעת קבין, **בית שמאי אומרים, אינו שכחה,** דהוי כאלו מחלקין לארבע קבין ובארבע אין שכחה לשיטתם כמאבר במשנה ד' **ובית הלל אומרים,** דאין אומרים רואין דברי הוא עמר אחד והוי שכחה, והוא הדין לבית שמאי בעשה כלן של ב' קבין ואחד עשה שמנה קבין: **ב) העמר שהוא סמוך לגפה,** גדר אבנים סדורות זו על זו בלא טיט, **וכן ולגדיש,** וכן **לבקר,** וכן **ולכלים,** כלי המחרשה **ושכחו, בית שמאי אומרים, אינו שכחה,** מדהניחו בבמקום מיחד והרי כבר קנאו על ידי הגבהה, פרוש אחר, כיון שהניחו ליד דבר מסים, עתיד לזכרו **ובית הלל אומרים, הרי שכחה** כל שלא החזיק בו, אבל אם החזיק בו ואחר כך שכחו, מודים בית הלל דאינו שכחה בכמשנה ג' ולפרש ראשון בית הלל אומרים שכחה כיון שהניחו ליד דבר מסים שעדיין מונח ממה שרצה להוליכו לעיר, (רע"א) **ג) ראשי שורות, העמר שנכנגדו מוכיח,** (במשנה הבאה מפרש למתני') **העמר שהחזיק בו להוליכו אל היער ושכחו, מודים בית הלל לבית שמאי שאינו שכחה: ד) ואלו הן ראשי שורות, המעמר מאמצעע השורה, זה פנין לצפון וזה פנין לדרום, ומה שנמצא לפניהם ולאחריהם,** כשהתחיל השאיר מאחריו, בחשבון שחברו יקצר השורה המאמצעית ההיא, **את שלפניהם הרי שכחה, את שלאחריהם אינו שכחה, יחיד שהתחיל מראש השורה ושכח לפניו ולאחריו,** ממה שעדוד לא קצר, כגון סוף שורה, **שלפניו אינו שכחה,** דכיון דלא לומר, אני רוצה לקצר עד שלמה שורה בארך, **ושלאחריו הרי שכחה,** שכבר עבר עליו והשאיריו, **לכן הרי שכחה, מפני שהוא בבל תשוב. מכיון שכבר עבר עליו, אינו יכול לומר אני רוצה לעשות שורה בארך זה הכלל לכל דיני פרק זה, כל שהוא בבל תשוב,** שקצירך לשוב לקחתו **הרי שכחה, ושאינו בבל תשוב** שאינו צריך לשוב, **ויכול להמשיך** שורה שניה **אינו שכחה:** עכשיו מפרש משנתנו שעור שכחה ולקט ופרט:

ה) שני עמרים המבדלין זה מזה הרי **שכחה, ושלשה** דמיחדי כבדיש **אינן שכחה,** דכתיב (דברים כ"ד י"ט) "קציר׳ך ושכחת עמר" ולא קדיש עמר (מרב בשם רמב"ם) וכן **שני צבורי זיתים** וכן **וחרובין,** הוין שכחה. **ושלשה אינן שכחה. שני הצאי** גבעלי **שתון שכחה, ושלשה, אינן שכחה,** הבזרעון לאכל הגרעינים, דחזי למאכל ואז שיך בהן שכחה, **שני גרגרים** של ענבים הייינו ענבים הנופלים בשעת הבציר **פרט,** דכתיב (ויקרא י"ט י') "ופרט כרמ׳ך לא תלקט". **ושלשה שקפלו** בבת אחת **אינן פרט. שני שבלים** שבלי תבואה שנושרות בשעת הקצירה הוי **לקט,** דכתיב (שם) "ולקט קציר׳ך לא תלקט" **ושלשה בית הלל,** דסומכים אקרא (שם) "לעני ולגר תעזב אתם" דרי שנים, בלקט שבלים דקרי חד לעני וחד לגר **ולגר כלן** בלקט שכחה ופרט **בית שמאי אומרים, שלשה לעניים,** דכתיב (דברים כ"ד כ') "לגר ליתום ולאלמנה יהיה", הרי שלשה, **וארבעה לבעל הבית,** ומה שאמרו שלשה לבעל הבית דקיי רק אם נפלו בבת אחת, אבל בזה אחר זה אפילו הרבה הרי הן לעניים: **ו) המעמר שיש בו קתאים שהן עניים,** דדישה יהא בו קתאים בזרעונים, (תפא"ר) **ושכחו אינו שכחה,** דכתיב (שם י"ט) "לא תשוב לקחתו" בלשון יחיד, ועמר כזה הלא אינו יכול לשאת אותו ולא שיך בזה לקחתו, **שני עמרים** הבהם **שתים ושכחן, דבון גמליאל אומר,** מכיון שבשניהם יחד יש בהם **ולחכמים אומרים,** כיון דאין בכל אחד קתאים, קרינן ביה לקחתו, והוי **לעניים. אמר להם רבן גמליאל לחכמים, הרי מרב המעמרים** כשאין מעשקלן הרבה, **יפי כח של בעל הבית, לא הורע כחו,** דהלא בעמרים קטנים, בשלשה אין בהם שכחה, מכיון שהם **אמרו אין** בהם שכחה, **ושכחו אינו שכחה. אמרו לו חכמים לרבן גמליאל** אם **הורע כחו,** דהלא בעמרים קטנים, בשלשה אין בהם שכחה, **אמרו לו** מוכיחים **יפי כחו, אמר להם רבן גמליאל בזמן שהוא עמר אחד ובו קתאים ושכחו אינו שכחה. אמרו לו חכמים לרבן גמליאל אם קתאים אינן כל שכן שלא יהא שכחה. אמרו לו מוכיחים עליו, דקאמר לעיל אחריו, אם אינן כל שכן, שהוא בגדיש דכתיב (שם) "עמר" ולא "גדיש, תאמר בשני עמרים, שהן כבריכות** אגדות קטנות וכבריכות, שתים יש בהם שכחה: **ז) קמה,** תבואה שלא נקצרה, **שיש בה קתאים, ושכחה,** הרי היא כעומר שיש בו קתאים, **ואינה שכחה** דכתיב (דברים כ"ד י"ט) "קציר׳ך ושכחת בשדך" לגמה כתיב בשדה, דבשדה ומפקיע קמה לעמר, במקום שיש בו קתאים, **ואפילו אין בה** בקמה **קתאים,** שנשתדפו ונעשו דקות בו קתאים אין בקמה, **ואפילו אין בה** בקמה ושאין בעמר שיהא דיש בו קתאים אין בקמה, **אבל התבואה היא ראויה לעשות קתאים** אלו היו שעורים גסים, **אפילו היא** שעורה דקה כשל **טפח,** מין אפונה, דקה מאד, **רואין אותה, כאלו היא עניה,** שבלות מלאות **של שעורים** ואינן שכחה ומירי כשעריה שעורין (ר"ש): **ח) המעמר** תבואה שלא נקצרה **שכחה, מצלת** מן המשכחה **את העמר** שלקחו שכחו, **ואת הקמה שלקחו** שכחה, **כל שהוא בבל תשוב. זה הכלל, כל שהוא בבל תשוב, ושאינו בבל תשוב, אינו שכחה: ה שני עמרים, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני צבורי זיתים וחרובין, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני הצאי גבעלי שתון, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים, פרט, ושלשה אינן פרט. שתי שבלים, לקט, ושלש אינן לקט. אלו דברי בית הלל. ועל כלן בית שמאי אומרים, שלשה לעניים, וארבעה לבעל הבית: ו המעמר שיש בו קתאים, ושכחו, אינו שכחה. שני עמרים יבהם קתאים, רבן גמליאל אומר, לבעל הבית. וחכמים אומרים, לעניים. אמר רבן גמליאל, וכי מרב העמרים יפי כח של בעל הבית או הורע כחו, אמרו לו, יפי כחו. אמר להם, ומה אם בזמן שהוא עמר אחד ובו קתאים ושכחו, אינו שכחה, שני עמרים ובהם קתאים, אינו דין שלא יהא שכחה. אמרו לו, לא. אם אמרתך בעמר אחד שהוא בגדיש, תאמר בשני עמרים שהן כבריכות: ז קמה שיש בה קתאים, ושכחה, אינה שכחה. אין בה קתאים, אבל היא ראויה לעשות קתאים, אפלו היא של טפח, רואין אותה כאלו היא עניה לעשות של שעורים: ח המעמר את העמר ואת המקמה. העמר אינו מציל לא את העמר ולא את המקמה. איזו היא קמה שהיא מצלת את העמר, כל שאינה שכחה אפלו קלח אחד: ט סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה, וכן באילן, וחשוש וחבצלים, אינן מצטרפין לסאתים, אלא של עניים הם. רבי יוסי אומר, אם באת רשות העני במאצע, אינן מצטרפין, ואם לאו, הרי אלו מצטרפין ולא הוי שכחה, וכן בכרם אם יש פרט ביניהם לכן הוי שכחה: י) תבואה שנתנה לשחת מזמן לקצר בעודה לחה. להאכילה לבהמה, או לאלמנה שקוצר להשתמש בה לקשר בה חבילות אחרות, וכן באגודי השדה שלקטן לאגד בהם אגדות שומים אחרים, וכיון שקל אלו אין מעמדין למאסכל אדם, ואגודות השום והבצלים שבדקן לאגד אגדות קטנות ואחר כך מצרפן לאגדות גדולות, והקטנות אין להן שכחה, כיון שאין בהם גמר מלאכת עמור כפרק ה' משנה ה' וכל הטמונים בארץ, כגון הלוף והשום והבצלים, רבי יהודה אומר אין להם שכחה, דכתיב (שם) "שדך" מה שדך בגלוי, אף כל בגלוי, פרט לטמון, וחכמים אומרים, יש להם שכחה, מדיש שני כתובים, "שדך" ו"קציר׳ך" ששניהם משמע בגלוי, ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות, ומרבינן טמון, פרוש שטמון בין בארץ תחת הקרקע: יא) הקוצר בגלילה, וכן והמעמר בגלילה, אף על פי שאינו רואה, יש להם שכחה, דבר אחר דאמרינן לעיל (פרק ה' משנה ה') דלא הוי כשוכח מחמת דבר אחר דאמרינן לעיל (שם) דלא הוי שכחה, דיודע שהשכיחה ומנשמש היטב והנשאר שכח לחפש, ואם היה מתכון לטול רק את הגס הגס, הבעבין, ולהשאיר את הדקין, אין לו שכחה, אפלו הגסין, מכיון שיחזור משום הדקין שנא' (מלאי שמעה כן בריב"ם) **אם אמר הרי אני קוצר על מנת מה שאוני שוכח אני אטל, יש לו שכחה** דהוי כמתנה לו לכן הוי שכחה, **מפני שהוא בבל תשוב. זה הכלל, כל שהוא בבל תשוב, ושאינו בבל תשוב, אינו שכחה: ה שני עמרים, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני צבורי זיתים וחרובין, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני הצאי גבעלי שתון, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים, פרט, ושלשה אינן פרט. שתי שבלים, לקט, ושלש אינן לקט. אלו דברי בית הלל. ועל כלן בית שמאי אומרים, שלשה לעניים, וארבעה לבעל הבית: ו המעמר שיש בו קתאים, ושכחו, אינו שכחה. שני עמרים יבהם קתאים, רבן גמליאל אומר, לבעל הבית. וחכמים אומרים, לעניים. אמר רבן גמליאל, וכי מרב העמרים יפי כח של בעל הבית או הורע כחו, אמרו לו, יפי כחו. אמר להם, ומה אם בזמן שהוא עמר אחד ובו קתאים ושכחו, אינו שכחה, שני עמרים ובהם קתאים, אינו דין שלא יהא שכחה. אמרו לו, לא. אם אמרתך בעמר אחד שהוא בגדיש, תאמר בשני עמרים שהן כבריכות: ז קמה שיש בה קתאים, ושכחה, אינה שכחה. אין בה קתאים, אבל היא ראויה לעשות קתאים, אפלו היא של טפח, רואין אותה כאלו היא עניה לעשות של שעורים: ח המעמר את העמר ואת המקמה. העמר אינו מציל לא את העמר ולא את המקמה. איזו היא קמה שהיא מצלת את העמר, כל שאינה שכחה אפלו קלח אחד: ט סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה, וכן באילן, וחשוש וחבצלים, אינן מצטרפין לסאתים, אלא של עניים הם. רבי יוסי אומר, אם באת רשות העני במאצע, אינן מצטרפין, ואם לאו, הרי אלו מצטרפין ולא הוי שכחה, וכן בכרם אם יש פרט ביניהם לכן הוי שכחה: י) תבואה שנתנה לשחת מזמן לקצר בעודה לחה. להאכילה לבהמה, או לאלמנה שקוצר להשתמש בה לקשר בה חבילות אחרות, וכן באגודי השדה שלקטן לאגד בהם אגדות שומים אחרים, וכיון שקל אלו אין מעמדין למאסכל אדם, ואגודות השום והבצלים שבדקן לאגד אגדות קטנות ואחר כך מצרפן לאגדות גדולות, והקטנות אין להן שכחה, כיון שאין בהם גמר מלאכת עמור כפרק ה' משנה ה' וכל הטמונים בארץ, כגון הלוף והשום והבצלים, רבי יהודה אומר אין להם שכחה, דכתיב (שם) "שדך" מה שדך בגלוי, אף כל בגלוי, פרט לטמון, וחכמים אומרים, יש להם שכחה, מדיש שני כתובים, "שדך" ו"קציר׳ך" ששניהם משמע בגלוי, ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות, ומרבינן טמון, פרוש שטמון בין בארץ תחת הקרקע: יא) הקוצר בגלילה, וכן והמעמר בגלילה, אף על פי שאינו רואה, יש להם שכחה, דבר אחר דאמרינן לעיל (פרק ה' משנה ה') דלא הוי כשוכח מחמת דבר אחר דאמרינן לעיל (שם) דלא הוי שכחה, דיודע שהשכיחה ומנשמש היטב והנשאר שכח לחפש, ואם היה מתכון לטול רק את הגס הגס, הבעבין, ולהשאיר את הדקין, אין לו שכחה, אפלו הגסין, מכיון שיחזור משום הדקין שנא' (מלאי שמעה כן בריב"ם) אם אמר הרי אני קוצר על מנת מה שאוני שוכח אני אטל, יש לו שכחה דהוי כמתנה לו לכן הוי שכחה, מפני**